

IZVJEŠĆA SA ZNANSTVENIH SKUPOVA

4. hrvatski geografski kongres, 10.-13. listopada 2007., Poreč

Od 10. do 13. listopada u organizaciji Hrvatskoga geografskog društva u Poreču je održan 4. hrvatski geografski kongres, znanstveni skup koji svake tri godine okuplja geografe, te znanstvenike iz srodnih disciplina koji se bave prostornom problematikom. Ove je godine geografskom kongresu nazočilo preko stotinu sudionika koji su kao autori ili koautori sudjelovali u izlaganju radova, uglavnom određenih pitanjima "geografskog vrjednovanja prostornih resursa" kao temeljnom problematskom odrednicom skupa, uz određeni broj radova čija je namjera bila sagledati položaj geografije u suvremenim društvenim trendovima.

Kongres je otvoren riječima dobrodošlice i pozdravima aktualne predsjednice Hrvatskoga geografskog društva, prof. dr. sc. Anite Filipčić, a prvi dan skupa donio je brojna nadasve zanimljiva izlaganja, većim dijelom o ulozi geografije u društvu, uz niz prezentacija s novim rezultatima istraživanja i spoznajama o različitim prostornim aspektima pojedinih područja, odnosno aktualnim geografskim trendovima u Hrvatskoj i u svijetu. Valja istaknuti značajan znanstveni doprinos kongresu Odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru, čiji su predstavnici prijavili i održali čak šest radova. Pritom su predstavljene i nove spoznaje o pojedinim problemskim jedinicama, a pojedini su radovi izazvali i konstruktivne, ali u nekim slučajevima i poprilično zaoštrene rasprave među sudionicima.

Prvo izlaganje o temi *Suvremeni aspekti primjene geografije u prostornom planiranju* u ime prof. dr. sc. Damira Magaša održao je doc. dr. sc. Josip Faričić, a zbog fokusiranosti rada na konkretnu primjenu geografske znanosti u jednom važnom polju društvene djelatnosti kao što je prostorno planiranje, izlaganje je poslužilo kao izvrstan uvod u ostala predavanja o ulozi i značenju geografije, te raspravu o trenutnom položaju i ugledu geografske struke u Hrvatskoj. S tim u svezi ističe se predavanje mr. sc. Stjepana Šterca o trenutnom položaju geografije, te o njegovu viđenju prilagodbe predmeta proučavanja geografske znanosti suvremenim trendovima globalnoga društva. U prvom ciklusu valja istaknuti i izlaganje prof. dr. sc. Željke Šiljković pod naslovom *Žene u razvoju geografske znanosti u Hrvatskoj* o ulozi žena u hrvatskoj geografiji u prošlosti i danas. Velik interes izazvalo je i predavanje *Sastavnice kulturne baštine hrvatskoga otočnog prostora i mogućnosti njihovoga društveno gospodarskoga vrednovanja* kojim je doc. dr. sc. Josip Faričić ukazao prije svega na trend promjene tradicionalnih kulturnih krajobrazna na hrvatskim otocima, te potrebu da se njima kvalitetnije upravlja kako pojedine tradicionalne odrednice ne bi bile zauvijek izgubljene. Iz drugog ciklusa valja izdvojiti izvrsnu prezentaciju dr. sc. M. Pahernika o digitalnoj analizi i njezinoj primjeni u vojnoj geografiji, kao i izlaganje M. Maradina o aspektima provedbe Kyotskog protokola u Hrvatskoj, te posebice rad djelatnika zadarskog Odjela za geografiju pod naslovom *Agrarno vrednovanje krškog prostora Ravnih kotara na primjeru Nadinskog područja* (A. Čuka, V. Graovac, N. Lončar) kojim su znanstvenice zadarskog Odjela za geografiju izložile problem nedovoljnoga agrarnog vrednovanja Nadinskog blata u zadarskom zaleđu u odnosu na potencijale.

Drugi dan održavanja kongresa donio je poprilično burne rasprave o demografskoj problematici u Hrvatskoj, a okosnica polemike bila su pojedina predavanja, među kojima i ono zadarskih znanstvenika pod naslovom *Demogeografska dimenzija vrednovanja prostornih resursa na području grada Čakovca* (Ž. Šiljković, A. Šiljeg, S. Toplek). U nastavku je novim izlaganjima težište prostorne problematike prebačeno na druge aspekte među kojima i onaj prometno-geografski, a djelatnici Odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru u tom su kontekstu geografskoj javnosti predstavili novije geografske spoznaje i podatke o uvijek aktualnom problemu utjecaja pojedinih meteoroloških čimbenika i elemenata na dionicu autoceste A1 koja prolazi kroz Zadarsku županiju, pri čemu najveće poteškoće nesmetanom odvijanju prometa predstavlja pojava olujne bure. U radu pod naslovom *Utjecaj meteoroloških prilika na odvijanje prometa u Zadarskoj županiji* Branimir Vukosav, Ana Pejdo i Robert Lončarić su, uz pomoć aktualnih podataka o zatvaranju dionice te rezultata mjerenja brzine vjetrova na pojedinim točkama dionice, izvršili analizu utjecaja bure na prometovanje, uz poseban osvrt na izazove izgradnje ovoga kapitalnog cestovnog objekta i odabir trase s obzirom na spomenute nepovoljne čimbenike.

Dio kongresa sa znanstvenim i stručnim izlaganjima završen je donošenjem zaključaka o svim prikupljenim spoznajama, a izražena je i želja za afirmacijom geografije u društvenom životu i djelovanju, odnosno jačanjem njezina položaja usporedno s drugim znanostima koje su pronašle svoje mjesto u razvojnim procesima. Istaknuta je i potreba za izradom baze hrvatskih geografskih imena na kojoj bi radili povjesničari, geografi i toponomastičari s ciljem dovođenja u red toponima i njihove uporabe, zatim potreba za pisanjem nove Geografije Hrvatske, te osuvremenjavanjem nastave i znanstvenoga rada putem geografskih informacijskih sustava. U sljedeća dva dana odrađen je i terenski dio kongresa, a sudionici su se pritom u dvjema izdvojenim ekskurzijama imali priliku upoznati s različitim geografskim značajkama Brijunskog otočja i unutrašnjosti istarskog poluotoka.

Branimir Vukosav

15th Karstological School "*Classical Karst*", 17.-22. lipnja 2007., Postojna, Slovenija

Inštitut za raziskovanje krasa Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, sa suorganizatorima Speleological Association of Slovenia, Slovenian National Commission for UNESCO, Karst Commission IGU i International Union of Speleology UIS, organizirali su 15th Karstological School "*Classical Karst*", međunarodni skup koji svake godine okupi velik broj eminentnih znanstvenika i stručnjaka čiji je znanstveni interes vezan za istraživanje krša. Ovom je prilikom na skupu sudjelovalo više od 110 sudionika iz 27 zemalja (Austrija, Bosna i Hercegovina, Brazil, Crna Gora, Češka, Egipat, Francuska, Hrvatska, Indija, Iran, Italija, Kina, Nizozemska, Njemačka, Mađarska, Poljska, Rumunjska, SAD, Slovačka, Slovenija, Srbija, Španjolska, Švicarska, Turska, Velika Britanija).

Tema ovogodišnjeg skupa bila je *Management of Transboundary Karst Aquifers*, odnosno problematika upravljanja krškim vodonosnicima koji se prostiru na teritoriju dviju ili više država. O toj su temi održali pozvana predavanja dr. sc. Shammy Puri (Francuska), dr. sc. Mitja Bricelj (Slovenija), dr. sc. Nathalie Doefliger (Francuska) i prof. dr. sc. Hans Zojer (Austrija), a uz njih je održano još 15 usmenih izlaganja. Od 30 prezentiranih postera dio je također bio vezan za istraživanja graničnih vodonosnika. Preostali radovi tematski su pokrivali sve druge aspekte istraživanja u kršu kao što je i običaj na skupovima u Postojni. Naime, to je prilika da se, najčešće mladi, znanstvenici predstave sa svojim istraživanjima i na taj način ostvare kontakte s iskusnijim kolegama, te eventualno uspostave suradnju sa stranim institucijama, koja je često prijeko potrebna tijekom multidisciplinarnog istraživanja krša.

Hrvatska znanstvena dostignuća predstavljena su posterima: M. Ujević, D. Paar, D. Bakšić, D. Lacković: *Water quality in selected caves in Croatia*; A. Stroj, M. Kuhta: *Hydrogeological explorations of Mt. Papuk karst aquifer, NE Croatia*; N. Matic, M. Trutin, B. Munda: *Hydrogeological investigations in the watershed of the spring Kakma, southern Croatia*; M. Surić, B. Jalžić, D. Petricoli: *Submerged speleothems - expect the unexpected. Examples from the Eastern Adriatic coast (Croatia)*. Na žalost, ove godine na skupu nije bilo mlađih kolega, studenata, iz Hrvatske koji su ranijih godina znali prisustvovati, upoznavajući se s istraživanjem krša na najbolji mogući način – radom na terenu uz izvanredne domačine i svjetski priznate stručnjake.

Kao i svake godine, u okviru skupa organizirana su dva poludnevna terenska izlaska – prvi dan u slijevno područje krškog izvora Podstenjšek gdje djelatnici Instituta provode kontinuirana mjerenja hidrološkog režima te fizičko-kemijskih parametara vode na izvoru s ciljem zaštite podzemne vode, dok je drugi poludnevni izlet obuhvatio posjet Škocjanskoj jami – ponoru rijeke Reke koja nakon površinskog i podzemnog toka kroz Sloveniju ponovno izvire u Italiji kao rijeka Timava. U okviru trećega cijelodnevnog terenskog izlaska u područje između Trsta i Kvarnerskog zaljeva sudionici su upoznati s obilježjima krškog vodonosnika čijom se vodom opskrbljuju naselja u Hrvatskoj, Sloveniji i Italiji, te je upriličen posjet vodozahvatima krških izvora Rižana u Sloveniji i Sv. Ivan i Bulaž u Istri.

Nakon što su 2006. i 2007. godine teme Škole bile usmjerene više prema društvenoj i gospodarskoj problematici vezanoj za održivi razvoj i gospodarenje prirodnim resursima u kršu, za sljedeće dvije godine najavljen je povratak temama s prirodnoga (fizičkog) aspekta istraživanja krša – *Sedimenti u kršu* (2008) i *Klima speleoloških objekata* (2009).

Maša Surić

Regional Conference on Geomorphology *Geodiversity of polar landforms*, 29. srpnja – 7. kolovoza 2007., Longyearbyen, Svalbard, Norway

Na međunarodnom geomorfološkom znanstvenom skupu *Geodiversity of polar landforms*, koji je održan u Longyearbyenu (Spitsbergen) od 29. srpnja. do 7. kolovoza 2007., okupili su se znanstvenici iz Poljske, Češke, Rusije, Hrvatske, Italije, Švicarske, Andore, Norveške, Australije, Velike Britanije, Izraela, Francuske, Sjedinjenih Američkih Država i Kanade. Skup su organizirali Međunarodna geomorfološka organizacija (IAG/AIG), Geomorfološko društvo Poljske (SPG/APG), Sveučilišni centar Svalbard (UNIS) i dr., uz potporu Ministarstva znanosti Poljske.

Simpozij se sastojao od tri dijela. Pretkonferencijska ekskurzija obuhvatila je izlet u Adventalen, posjet rudniku u predjelu Gruve kraj Longyearbyena i izlet na ledenjak Longyearbreen. Drugi dio bio je službeni dio konferencije i održao se u prostorijama UNIS-a, a otvorio ga je prof. Andrej Kostrzewski s Instituta za paleogeografiju i geoekologiju pri Sveučilištu u Poznanu. S obzirom na broj sudionika i raznolikost tema konferencija je nakon plenarnih izlaganja tematski podijeljena u 3 sesije; *Glacijalna geomorfologija*, *Fluvialna geomorfologija* te *Globalne promjene i evolucija reljefnih oblika*. Dio sudionika svoja je istraživanja i rezultate predstavio na posterima koji su bili izloženi tijekom trajanja konferencije. Jedina hrvatska sudionica bila je Nina Lončar s Odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru s radom o temi *The impact of frost action and nivation on relief formation of Velebit Mt. (Croatia)* (N. Lončar, D. Perica). U radu su prezentirana dosadašnja istraživanja o utjecaju nivalnih i kriogenih procesa na oblikovanje reljefnih formi na području Velebita, osobito na primjerima na području NP Paklenica. Također, radovi sa skupa kao i vrlo bogat, kvalitetan i zanimljiv vodič ekskurzija, objavljeni su u poljskom znanstvenom časopisu *LA Landform Analysis*, vol. 5, 2007., koji izdaje Geomorfološko društvo Poljske.

Naposljetku, kao kruna kongresa, održana je i stručna ekskurzija u trajanju od 4 dana. Zahvaljujući dobroj organizaciji i susretljivosti Poljske pomorske akademije, sudionicima je omogućeno da borave na znanstvenom brodu SBB *Horyzont* te oplove velik dio fjordova i posjete mnoštvo ledenjaka (Waldemarbreen, Irenebreen, Elisebreen, Avastmarkbreen, Renardbreen, Scottbreen, Hansbreen, Hornbreen, Ebabreen i dr.) na Spitsbergenu. U sklopu ekskurzije pod iznimno stručnim i srdačnim vodstvom posjećene su poljske znanstveno-istraživačke stanice Kaffioyra, Hornsund, Calipsobyen (Bellsund) i Petuniabukta. Pri obilasku sudionici su upoznati s radom, dosadašnjim postignućima i planovima istraživačkih timova, kao i s ledenjacima i terenom na tome području. Bila je iznimna prilika vidjeti brojne geomorfološke oblike nastale glacijalnim, fluvio-glacijalnim i periglacijalnim procesima.

Zaključak skupa prožet je vrlo egzaktnim i zanimljivim rezultatima proizašlim iz brojnih izlaganja, ali i fascinantnim dojmovima stečenim pri upoznavanju krajolika i osobitosti Spitsbergena, koji je, između ostalog, svojevrsan "znanstveni poligon". Svakako treba naglasiti da su polarne regije, uključujući i Spitsbergen, vrlo značajna i osjetljiva područja koja se kontinuirano transformiraju. Brojni ledenjaci se povlače, ne samo kao posljedica globalnog zatopljenja već i zbog utjecaja čovjeka, odnosno njegovih aktivnosti.

Nina Lončar

PRIKAZI KNJIGA

Atlas svijeta, Mladen Klemenčić (ur.), Leksikografski zavod, Zagreb, 2006, 868 str.

Jedan od najčešćih naslova u izdavačkom programu uopće zasigurno je atlas. Prvo izdanje Atlasa svijeta Leksikografskog zavoda "Miroslav Krleža" objavljeno je 1961. godine i obuhvatilo je 123 neovisne države. Tadašnje izdanje ubrzo je postalo jednim od zaštitnih znakova Leksikografskog zavoda. Zahvaljujući većem broju redovito rasprodanih izdanja (II. izdanje 1963., III. izdanje 1966., IV. izdanje 1969., V. izdanje 1975., VI. izdanje 1988.) Atlas svijeta je, nakon Opće enciklopedije, najprodavanije izdanje Leksikografskog zavoda "Miroslav Krleža", a zacijelo i najprepoznatljivije atlasno izdanje u Hrvatskoj.

Od objavljivanja prvog izdanja Atlasa svijeta do ovoga najnovijeg, sedmog izdanja politička karta svijeta znatno se promijenila te on donosi aktualne podatke za 194 neovisne zemlje i neka nesamostalna područja. U izradi atlasa primijenjene su suvremene kartografske računalne tehnike među kojima i zahtjevna tehnološka tranzicija. Prikazi država upotpunjeni su svjetski poznatom fotografskom arhivom agencije Reuters. Atlas svijeta Leksikografskog zavoda zadržao je u sedmom izdanju prepoznatljivu dvojaku strukturu i kao takav je ne samo zbirka karata već i koristan priručnik. Ravnatelj Leksikografskog zavoda Vlaho Bogišić naglašava kako je zavodski atlas istodobno i enciklopedija država, što mu daje značajnu prednost u odnosu na sve oštriju konkurenciju u segmentu nakladništva.

Atlas se sastoji od 868 stranica, 93 karte na 126 stranica, 27 000 redaka enciklopedijskog teksta na hrvatskom jeziku, 400 tematskih karata i 380 ilustracija.

U okviru 868 grafički atraktivno oblikovanih stranica Atlasa četiri su cjeline.

Prva, najkraća cjelina donosi kratki tekstualni uvod u političku kartu svijeta i Ujedinjene narode, što je upotpunjeno tematskim kartama *Dekolonizacija 1946-2002.*, *Svjetsko more, podjela epikontinentalnog pojasa*, *Proizvodnja, potrošnja i zalihe nafte u svijetu*, *Mirovne operacije UN-a 1948-2005.*, te tablicu s podacima država članica UN-a.

Drugi, ujedno i najopsežniji dio Atlasa donosi pregled postojećih država i nesamostalnih područja svijeta, raspoređenih po kontinentima. Obuhvaća oko 27 000 redaka teksta, dvjestotinjak tablica te gotovo 800 tematskih karata i ilustracija. Za svaku državu dani su opći podatci (službeni naziv, površina, granica na kopnu, glavni grad, političko uređenje, članstvo u UN), slika grba i zastave uz kratki opis. Uz fizičku kartu, kartu administrativne podjele i fotografije za svaku pojedinu državu ili područje dan je pregled prirodnih obilježja (smještaj, reljef, klima, vode, vegetacija), osim toga i podatci o stanovništvu (demografska obilježja, kulturna obilježja), gospodarski podatci (bruto domaći proizvod, nezaposlenost, ekonomski odnosi s inozemstvom, financije, opća obilježja) te kratki povijesni pregled.

Na prvim stranicama trećeg dijela atlasa nalazi se politička karta svijeta u mjerilu 1 : 90 000 000, nakon čega slijede 93 geografske karte koje prikazuju kontinente, države, skupine država, mora i polarne krajeve. Za svaki kontinent dan je pregledni list, što korisniku olakšava pronalaženje zemljovida određenog područja. Nakon toga slijedi politička karta kontinenta te fizičke karte država ili područja. Svi kartografski prikazi izrađeni su digitalnom kartografskom tehnikom.

Cjelina karata europskog kontinenta počinje prikazom Republike Hrvatske koja je obrađena na tri karte mjerila 1 : 1 000 000. Ostale europske države prikazane su na kartama različitih mjerila, odnosno mjerilima je prilagođen prikaz određene države ili skupine država na jednom listu.

Svi toponimi na kartama i u tekstu pisani su u izvornom obliku ukoliko dolaze iz jezika koji se služi latiničnim pismom. Nazivi koji se izvorno pišu grčkim, ćiriličnim ili nekim drugim nelatiničnim pismom (arapski, japanski, kineski) u atlasu su dani u transliterarnom obliku. Statistički podatci preuzeti su iz uobičajenih priručnika (*Encyclopedia Britannica Yearbook*, *Der Fischer Weltalmanach*, i dr.), s internetskih stranica (*GeoHive Global Statistics*, *City Population*) te iz posebnih izvora (internetske stranice i publikacije pojedinih nacionalnih statističkih ureda).

Četvrti dio atlasa funkcionalno je neodvojiv od trećeg jer se radi o kazalu koje sadrži popis 47 483 naziva s karata u Atlasu. Ono omogućava pronalaženje svakoga zabilježenog mjesta.

Sam glavni urednik Atlasu mr. sc. M. Klemenčić ovo izdanje naziva "hrvatskim atlasnim pogledom na svijet" što može biti i dobra preporuka svima koji ga još nisu počeli koristiti.

Marica Mamut

Branko Blažević (ur.): Održivi razvoj turizma, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija, 2005., 328 str.

Od strateške razvojne gospodarske odrednice – turizma, očekuje se da bude pokretač intenzivnog razvoja zemlje u cjelini. Razvoj turizma treba pratiti suvremene trendove, koji se odnose i na funkcioniranje njegove materijalne osnove, posebice zaštite prirodnih resursa. Ekspanzivni i nekontrolirani gospodarski razvoj velika je prijetnja održivom razvoju ne samo turizma već i ostalih djelatnosti. Jedan od osnovnih zahtjeva održivosti jest kontrolirana gradnja – u kvantitativnom i kvalitativnom smislu.

Na pitanja kao što su: "Kako upravljati održivim razvojem?", "Kako pomiriti zahtjeve za ekonomičnošću i primjenom ekoloških standarda i načela održivog razvoja u turizmu?", "Je li primjena pravnih normi i čistih tehnologija skupa i nedostupna?", "Jesu li prihvatni potencijal i komunalna infrastruktura preduvjeti održivom razvoju turizma?", "Kako razvijati kodeks ponašanja i ekološku svijest građana i gostiju?" autori odgovaraju u četiri poglavlja.

U prvom poglavlju, "Teorijske osnove održivog razvoja turizma", autori Dora Smolčić Jurdana, Marinko Đ. Učur i Rade Knežević u svojim člancima izlažu načela održivog razvoja turizma, na znanstveni način normiraju propise održivog razvoja turizma te opisuju održivi razvoj turizma u destinacijama ugroženima prirodnim nepogodama. Autori Vidoje Vujić, Ivanka Avelini Holjavac, Mladen Črnjar, Dunja Serdinšek i Milena Peršić u drugom poglavlju pod nazivom "Menadžment održivog razvoja" odgovaraju na pitanja i izazove menadžmenta održivog razvoja turizma, objašnjavaju kako se upravlja okolišem i koji su ekološki standardi turizma, ističu da se paralelno s razvojem spoznaje o potrebi suživota s prirodnim okruženjem mora razvijati i potreba za strateškim menadžmentom i na kraju istražuju financijske učinke uvođenja programa zaštite okoliša.

"Prihvatni potencijal u turizmu" naslov je trećeg poglavlja u kojem članke potpisuju Dora Smolčić Jurdana, Ivica Trumbić, Aleksandar Bjelica, Branko Blažević, Edna Mrnjavac. Autori u svojim člancima obrađuju tematike vezane uz utvrđivanje potencijala turističke destinacije, analiziraju prihvatne kapacitete turističkih destinacija kroz mediteranska iskustva, vrše izračun prihvatnog potencijala turističke destinacije i analiziraju promet kao jednu od sastavnica prihvatnog potencijala o kojem treba ravnopravno promišljati zajedno s ostalim elementima koji sačinjavaju turistički proizvod.

Posljednje, četvrto, poglavlje donosi primjere iz prakse. Autori Ivanka Avelini Holjavac, Vidoje Vujić, Tihomir Stepinac Fabijanić, Mirela Srkoč i Viktor Simončić u svojim člancima daju ono najvažnije – iskustva i praktične primjere na kojima se može najbolje upoznati važnost održivog razvoja turizma. Autori objašnjavaju etički kodeks turizma i održivi razvoj, objašnjavaju kodeks ponašanja u prostoru turističke destinacije Gorskoga kotara, analiziraju projekt "Putovima baštine" i ukazuju na jedan od pratećih razvojnih problema – infrastrukturnu opremljenost područja.

Pohvalno je da se na jednom mjestu mogu pronaći temeljni pojmovi i prijeko potrebne analize vezane uz održivi razvoj turizma. Knjiga ove grupe autora dobar je temelj za početak istraživanja složene tematike održivog turizma i održivog razvoja općenito. Održivi razvoj jedan je od najistaknutijih problema suvremenog društva te je za njegovo osmišljavanje i provedbu potrebno upoznati se s ključnim problemima koji su u konfliktu s održivim razvojem. Ova je knjiga odličan uvod u istraživanje navedene tematike.

Josip Matassi

Mirela Slukan Altić, *Povijesna geografija Kosova, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006., 159 str.*

U izdanju nakladničke kuće Golden marketing – Tehnička knjiga u Zagrebu je 2006. objavljena knjiga dr. sc. Mirele Slukan Altić "Povijesna geografija Kosova". Tematika knjige je povijesno-geografski razvoj kosovskog prostora. Uvidjevši potrebu bavljenja problemima malih naroda i zemalja koji su u suvremenoj geopolitičkoj slici svijeta ključan činitelj stabilnosti, autorica je iscrpno prikazala uzroke problema i povijest razvoja sukoba na Kosovu. Primarna građa na koju se autorica referira su kartografski izvori, za koje kaže da nisu samo slika geografske stvarnosti već i jasan odraz povijesnih, političkih i kulturnih konteksta u kojima su nastali, te da prikazuju povijest prostornih odnosa preciznije od bilo kojih drugih pisanih izvora. Knjiga je značajan prilog povijesnoj i geografskoj znanosti. U prvom je redu zanimljiva znanstvenicima i studentima, primjerice u obradi tema iz povijesne kartografije i političke geografije, a s obzirom na suvremene političke promjene na Kosovu pobuđuje zanimanje i šire čitalačke publike.

U uvodu autorica objašnjava pojam Kosova, koji se tijekom povijesti upotrebljavao u različitim oblicima i prostornim opsezima. Toponim Kosovo prvi se put spominje u djelima o Kosovskoj bitki 1389., a do tada je korišten latinski naziv *Campus Merulae* (Kosovo polje). Od 19. st. toponim Kosovo počinje se koristiti za šire područje izvan samoga Kosova polja. U knjizi se pod pojmom Kosovo podrazumijeva prostor nekadašnje pokrajine Kosovo, uključujući Metohijsku zavalu.

U nastavku autorica opisuje geografske pogodnosti razvoja Kosova; vrijedan agrarni prostor bogat vodom, povoljan prometni položaj i rudno bogatstvo. Navedene geografske prednosti bile su i glavni izvor problema za ovaj prostor na koji su pretendirale sve susjedne države.

Nakon uvoda slijedi razrada teme u 11 poglavlja podijeljenih u 20 potpoglavlja, u kojima autorica analizira kartografske izvore na kojima je prikazano područje Kosova iz različitih razdoblja, od antike do danas. Na početku svakog poglavlja navedene su osnovne značajke povijesnog razdoblja; ključni događaji, demografske promjene, kao i povijesno-politički okvir nastanka kartografskog prikaza koji se interpretira. Autorica se kritički osvrće na pogreške koje su u kartografskoj građi nastajale i objašnjava njihov uzrok. Svako je poglavlje popraćeno kartografskim prikazima, reprodukcijama čitavih karata na kojima je prikaz Kosova ili isječcima karata. Uz njih je i dvanaest tematskih karata koje je izradila autorica.

U prvom poglavlju, *Antički kartografski izvori*, obrađene su Ptolemejeva karta Gornje Mezije iz 1.st., koja je i najstariji kartografski prikaz Kosova, te drugi izvor Tabula Peutingeriana. koja je prvi kartografski prikaz rimskih cesta (itinerar).

U poglavlju *Srednji vijek (od seobe naroda do početka osmanskih osvajanja)* opisani su uvjeti općega gospodarskog i kulturnog nazadovanja u Europi nakon pada Zapadnoga Rimskog Carstva, pri čemu dolazi do stagnacije i u razvoju europske kartografije, a glavna novost u kartografskom prikazu kosovskog prostora stiže iz arapskog svijeta u djelu Mohammada al Idrisija iz 1154.

Poglavlje *Početak osmanskog prodora* obrađuje kartografski prikaz Balkanskog poluotoka iz 1444. i kartu svijeta fra Maura iz 1459., koja predstavlja vrhunac srednjovjekovne kartografije i najavljuje početak nove epohe humanizma i renesanse.

Poglavlje *Kartografski izvori iz razdoblja rane osmanske vladavine* objašnjava situaciju stagnacije u kartografskom prikazivanju kosovskog prostora od vremena njegova pada pod osmansku upravu, u prvom redu zbog zapostavljene kartografije u Osmanskom Carstvu, što predstavlja svojevrstan fenomen, jer je to vrijeme najintenzivnijih osmanskih osvajanja u Europi, koja su se odvijala skoro posve bez upotrebe karata. Drugi je razlog zastoja u kartografskom prikazu Kosova u 16. st. u tome autori ne poznaju dovoljno taj prostor, tada dio Osmanskog Carstva, i stoga prave brojne pogreške, a kao glavni predložak služi im stara Ptolemejeva karta, koju samo prilagođuju novom dobu. U posebnom potpoglavlju obrađeni su prikazi Kosova u atlasima nizozemskih autora Gastaldija, Mercatora i Orteliusa.

U poglavlju *Kosovo u doba habsburško-osmanskih ratova* prikazan je ponovni napredak u kartografskom prikazu kosovskog prostora, počevši od autora Cantellija i Coronellija. U novim uvjetima, nastalim nakon Bečkog rata, kad počinje osmansko povlačenje iz Europe, Kosovo postaje granični prostor oko kojeg će se čitavo 18. st. voditi niz ratova, stoga je razumljivo nastojanje kršćanskih kartografa za njegovim što preciznijim prikazom. Godine 1783. nastaje prva habsburška vojna topografska karta na temelju tajnih

terenskih snimanja u kojima je sudjelovao habsburški vojni topograf Hrvat Franjo Mihanović. Weisova karta europske Turske iz 1829. prvi je prikaz Kosova s ustaljenim kartografskim jezikom. Tijekom 19. st., jačanjem autonomije Srbije, počinje se razvijati i srpska kartografija u okviru koje nastaju i prikazi Kosova u djelu Jovana Bugarskog iz 1845. i Nikole Vasojevića iz 1847.

Razdoblje druge polovice 19. st. i 20. st. u kojemu su se dogodile brojne složene promjene granica i etničke strukture stanovništva Kosova, zaključno s najnovijom situacijom uoči proglašenja kosovske neovisnosti, prikazano je u posljednjih 5 poglavlja: *Razdoblje velike istočne krize, Prvi svjetski rat, Međuratno razdoblje, Drugi svjetski rat, Pokrajina Kosovo u socijalističkoj Jugoslaviji, Kosovo danas*. Za navedeni period postoji opširnija kartografska građa različite provenijencije koju autorica kritički vrjednuje. Počevši od tendencioznih prikaza u službi nacionalističke politike, kakva je karta Spiridiona Gopčevića iz 1889., slijede ratne karte iz 1915. i 1941., potom karte administrativne podjele Kraljevine SHS iz 1922. i Kraljevine Jugoslavije iz 1931., zatim administrativna karta autonomne Kosovsko-metohijske oblasti u sastavu Jugoslavije iz 1963., te posljednja etnografska karta Kosova iz 1981.

Iza navedenih poglavlja slijedi opširniji sažetak na engleskom jeziku, nakon kojeg je engleski prijevod kartografskih prikaza objavljenih u knjizi. Zatim slijedi kronološki popis upotrijebljenih kartografskih izvora. Od 31 karte korištene u knjizi 17 ih se čuva u Kartografskoj zbirci Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu. Na kraju knjige je bibliografija, kazalo mjesta i geografskih pojmova, kazalo osobnih imena i bilješka o autorici.

Sandra Jović

KRONIKA ODJELA ZA GEOGRAFIJU SVEUČILIŠTA U ZADRU 2006./07.

ODVIJANJE NASTAVE U AKAD. GOD. 2006./2007.

U trinaestoj akademskoj godini ostvarivanja dvopredmetnog studija geografije (u kombinaciji s drugim predmetom: povijest, sociologija, arheologija, strani jezik, povijest umjetnosti, pedagogija i dr.) od osnivanja 1994./95. godine Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru uspješno je ostvario program rada na dodiplomskom studiju. Nastavljena je i izvedba preddiplomskoga jednopredmetnoga znanstvenog i preddiplomskoga dvopredmetnoga nastavničkog studija geografije, koji je započeo u prošloj akademskoj godini 2005./2006.

Zaposleno je ukupno četrnaest stalnih djelatnika u različitim znanstveno-nastavnim zvanjima (jedan redoviti profesor, dva izvanredna profesora, četiri docenta /jedan u statusu mirovanja staža zbog obavljanja funkcije/, jedan viši asistent i šest asistenata, od čega dva znanstvena novaka) i četiri vanjska suradnika. Prof. dr. sc. Damir Magaš obavljao je do kraja akad. god. 2006./07. dužnost rektora Sveučilišta u Zadru. Ujedno, kao i prethodne godine 2005./2005., obavljao je i dužnost člana Matičnog odbora za područje prirodnih znanosti – polje geoznanosti, MZOŠ. Dužnost pročelnika Odjela obavljao je prof. dr. sc. Martin Glamuzina, a dužnost zamjenice pročelnika prof. dr. sc. Željka Šiljković. Krajem akademske godine izabrano je novo čelništvo Odjela za geografiju. Od akad. god. 2007./08. za pročelnika Odjela izabran je prof. dr. sc. Damir Magaš, a za zamjenika pročelnika doc. dr. sc. Josip Faričić. Nastavni plan i program dodiplomskog studija ostvaren je prema sljedećem rasporedu:

Predmet	Broj sati tjedno (ukupno)	Znanstveno-nastavni stupanj	Nastavnici i suradnici u nastavi
1. GODINA STUDIJA, 1. SEMESTAR – JEDNOPREDMETNI ZANANSTVENI STUDIJ			
Uvod u geografiju	2P+1S (45)	red. prof.	dr. sc. D. Magaš
Uvod u kartografiju	2P+1V+2S (75)	doc.	dr. sc. J. Faričić
Hidrogeografija	2P+1V+2S (75)	doc.	dr. sc. D. Perica
Osnove opće geologije	2P+1S (45)	doc.	dr. sc. M. Surić
Terenska nastava	10	doc. doc.	dr. sc. J. Faričić dr. sc. M. Surić
Osnove petrologije i mineralogije	1P+2V (45)	doc.	dr. sc. M. Surić
Biogeografija s ekologijom	1P+1V+1S (45)	viši asist. (vanj. sur.)	dr. sc. G. Lukač
1. GODINA STUDIJA, 2. SEMESTAR – JEDNOPREDMETNI ZANANSTVENI STUDIJ			
Uvod u regionalnu geografiju	2P+1S (45)	red. prof.	dr. sc. D. Magaš
Primijenjena kartografija	2P+1V+1S (60)	doc.	dr. sc. J. Faričić
Odabrana poglavlja iz geologije	2P+1S (45)	doc.	dr. sc. M. Surić
Statističke i grafičke metode u geografiji	3V (45)	asistent	V. Graovac, prof.
Odabrana poglavlja iz fizičke geografije	1P+2V (45)	doc.	dr. sc. D. Perica
Geoinformatika	1P+2V (45)	red. prof. (vanj. sur.)	dr. sc. M. Lapaine
Terenska nastava	10	doc. doc.	dr. sc. M. Surić dr. sc. J. Faričić
1. GODINA STUDIJA, 1. SEMESTAR – DVOPREDMETNI NASTAVNIČKI STUDIJ			
Uvod u geografiju	2P (30)	red. prof.	dr. sc. D. Magaš
Uvod u kartografiju	2P+1V (45)	doc.	dr. sc. J. Faričić
Hidrogeografija	2P+1V (45)	doc.	dr. sc. D. Perica
Osnove opće geologije	2P (30)	doc.	dr. sc. M. Surić
Terenska nastava	10	doc. doc.	dr. sc. J. Faričić dr. sc. M. Surić
Osnove petrologije i mineralogije	1P+1V (30)	doc.	dr. sc. M. Surić
Biogeografija s ekologijom	1P+1V (30)	viši asist. (vanj. sur.)	dr. sc. G. Lukač

1. GODINA STUDIJA, 2. SEMESTAR – DVOPREDMETNI NASTAVNIČKI STUDIJ			
Uvod u regionalnu geografiju	2P (30)	red. prof.	dr. sc. D. Magaš
Primijenjena kartografija	2P+1V (45)	doc.	dr. sc. J. Faričić
Odabrana poglavlja iz geologije	2P (30)	doc.	dr. sc. M. Surić
Statističke i grafičke metode u geografiji	3V (45)	asistent	V. Graovac, prof.
Odabrana poglavlja iz fizičke geografije	1P+1V (30)	doc.	dr. sc. D. Perica
Geoinformatika	1P+1V (30)	red. prof. (vanj. sur.)	dr. sc. M. Lapaine
Terenska nastava	10	doc. doc.	dr. sc. J. Faričić dr. sc. M. Surić
2. GODINA STUDIJA, 3. SEMESTAR – JEDNOPREDMETNI NASTAVNIČKI STUDIJ			
Klimatologija	2P+2S+1V (75)	doc.	dr. sc. D. Perica
Razvoj i razmještaj stanovništva svijeta	2P+2S+1V (75)	izv. prof.	dr. sc. M. Glamuzina
Osnove urbane geografije	2P+1S (45)	red. prof. asistent	dr. sc. D. Magaš R. Lončarić, prof.
Pomorska geografija	2P+1S (45)	doc.	dr. sc. J. Faričić
Engleski jezik u geografiji	2V (30)	asistent	A. Pejdo, prof.
Regionalna geografija Australije i Oceanije	1P+1S (30)	asistent	A. Čuka, prof.
Regionalna geografija Rusije	1P+1S (30)	asistent	A. Pejdo, prof.
Terenska nastava	30	doc.	dr. sc. D. Perica
2. GODINA STUDIJA, 4. SEMESTAR – JEDNOPREDMETNI NASTAVNIČKI STUDIJ			
Geomorfologija	2P+2S+1V (75)	doc.	dr. sc. D. Perica
Dinamika i struktura stanovništva svijeta	2P+2S+1V (75)	izv. prof.	dr. sc. M. Glamuzina
Razvoj urbanih sustava u svijetu	2P+1S (45)	red. prof. asistent	dr. sc. D. Magaš R. Lončarić, prof.
Regionalna geografija Azije	2P+1S (45)	asistent	V. Graovac, prof.
Regionalna geografija Afrike	2P+1S (45)	red. prof. asistent	dr. sc. D. Magaš R. Lončarić, prof.
Engleski jezik u geografiji	2V (30)	asistent	V. Graovac, prof.
Industrijska geografija	2P+1S (45)	izv. prof.	dr. sc. Ž. Šiljković
Agrarna i ruralna geografija	2P+1S (45)	izv. prof. asistent	dr. sc. Ž. Šiljković A. Čuka, prof.
Terenska nastava	30	doc.	dr. sc. D. Perica
2. GODINA STUDIJA, 3. SEMESTAR – DVOPREDMETNI NASTAVNIČKI STUDIJ			
Klimatologija	2P+1V (45)	doc.	dr. sc. D. Perica
Razvoj i razmještaj stanovništva svijeta	2P+1V (45)	izv. prof.	dr. sc. M. Glamuzina
Osnove urbane geografije	2P (30)	red. prof. asistent	dr. sc. D. Magaš V. Graovac, prof.
Pomorska geografija	2P (30)	doc.	dr. sc. J. Faričić
Engleski jezik u geografiji	2V (30)	asistent	A. Pejdo, prof.
Regionalna geografija Australije i Oceanije	1P (15)	asistent	A. Čuka, prof.
Regionalna geografija Rusije	1P (15)	asistent	A. Pejdo, prof.
Terenska nastava	30	doc.	dr. sc. D. Perica
2. GODINA STUDIJA, 4. SEMESTAR – DVOPREDMETNI NASTAVNIČKI STUDIJ			
Geomorfologija	2P+1V (45)	doc.	dr. sc. D. Perica
Dinamika i struktura stanovništva svijeta	2P+1V (45)	izv. prof.	dr. sc. M. Glamuzina
Razvoj urbanih sustava u svijetu	2P (30)	red. prof. asistent	dr. sc. D. Magaš R. Lončarić, prof.
Regionalna geografija Azije	2P (30)	asistent	V. Graovac, prof.
Regionalna geografija Afrike	2P (30)	red. prof. asistent	dr. sc. D. Magaš R. Lončarić, prof.
Engleski jezik u geografiji	2V (30)	asistent	V. Graovac, prof.
Industrijska geografija	2P (30)	izv. prof.	dr. sc. Ž. Šiljković
Agrarna i ruralna geografija	2P (30)	izv. prof. asistent	dr. sc. Ž. Šiljković A. Čuka, prof.
Terenska nastava	30	doc.	dr. sc. D. Perica

3. GODINA DODIPLOMSKOGA DVOPREDMETNOG STUDIJA			
Urbana geografija	2P (60)	red. prof. zn. novak	dr. sc. D. Magaš R. Lončarić, prof.
Reg. geografija – Hrvatska	2P+2S (120)	red. prof. (vanj. sur.)	dr. sc. V. Rogić
Reg. geografija – Europa I	2/3P (75)	izv. prof.	dr. sc. M. Glamuzina
Reg. geografija – Angloamerika	2P (60)	izv. prof.	dr. sc. Ž. Šiljković
Demogeografija	1P+1V (60)	izv. prof.	dr. sc. M. Glamuzina
Terenska nastava	60	izv. prof.	dr. sc. M. Glamuzina
4. GODINA DODIPLOMSKOGA DVOPREDMETNOG STUDIJA			
Reg. geografija – Europa II	2P (60)	izv. prof. viši asistent	dr. sc. M. Glamuzina dr. sc. M. Mamut
Osnove turističke geografije	1P (30)	(vanj. sur.)	J. Brkić-Vejmelka, prof.
Osnove političke geografije	1P (30)	red. prof. (vanj. sur.)	dr. sc. V. Rogić
Reg. geografija – Latinska Amerika	1P (30)	izv. prof.	dr. sc. Ž. Šiljković
Geografski seminar	2S (60)	red. prof.	dr. sc. D. Magaš
Metodika nastave geografije	2P+3V (150)	(vanj. sur.)	J. Brkić-Vejmelka, prof.
Terenska nastava	60	red. prof. docent	dr. sc. D. Magaš dr. sc. J. Faričić

Na Odjelu za geografiju završen je tijekom akad. god. 2006./07. rad na sljedećim znanstvenim projektima Ministarstva znanosti i tehnologije:

a) *Geografske osnove razvoja malih hrvatskih otoka* glavnog istraživača prof. dr. sc. Damira Magaša (suradnici na projektu bili su prof. dr. sc. Ante Kalogjera, dr. sc. Maša Surić, dr. sc. Josip Faričić, Robert Lončarić, prof., zn. novak, i Jadranka Brkić-Vejmelka, prof., vanjski suradnik).

b) *Kretanje stanovništva, naseljenosti i naselja Dalmatinske zagore (Južna Hrvatska)* glavnog istraživača prof. dr. sc. Martina Glamuzine (suradnici na projektu bili su dr. sc. Marica Mamut i Vera Graovac, prof.).

c) *Geografski uvjeti razvoja ekopoljoprivrede u Hrvatskoj* glavne istraživačice prof. dr. sc. Željke Šiljković (suradnice Anica Čuka, prof., i Ana Rimanić, prof.).

Početakom 2007. odobreni su novi znanstveni projekti, među kojima i projekti u sklopu znanstvenog programa *Geografsko-krajobrazne odrednice razvoja hrvatskog priobalja i otoka* voditelja prof. dr. sc. Damira Magaša, i to:

a) *Geografske osnove razvoja litoralnih regija Hrvatske* glavnog istraživača prof. dr. sc. Damira Magaša (suradnici na projektu su prof. dr. sc. Ante Kalogjera, prof. dr. sc. Veljko Rogić, doc. dr. sc. Maša Surić, doc. dr. sc. Josip Faričić, Robert Lončarić, prof., zn. novak, i Jadranka Brkić-Vejmelka, prof., vanjski suradnik, te prof. dr. sc. Giovanni Battista sa Sveučilišta u Trstu i prof. dr. sc. Milan Bufon sa Sveučilišta u Kopru); u sklopu projekta obavljena su terenska istraživanja otoka Hvara, Zlarina, Žirja, Rave, Paga, Vira, prostor Biokova te dijela Kamešnice (Gljev i dr.), a objavljeni su i brojni znanstveni i stručni radovi.

b) *Hrvatski priobalni krški prostor – geomorfološke i ekološke značajke* glavnog istraživača doc. dr. sc. Dražena Perice (suradnica na projektu Nina Lončar, prof.).

TERENSKA NASTAVA

I. godina

Terenska nastava studenata 1. godine studija geografije izvedena je 17., 18. i 19. travnja 2007. u ukupnom trajanju od 20 nastavnih sati. Suvoditelji terenske nastave bili su dr. sc. J. Faričić i dr. sc. M. Surić, a nastavi su nazočili i asistentica N. Lončar te znanstveni novak R. Lončarić.

Terenska se nastava odvijala u prostoru otoka Ugljana (17. travnja 2007.), Paga (18. travnja 2007.) te Splita (19. travnja 2007.). Na terenskoj nastavi ispunjeni su svi predviđeni zadatci: primjena stečenih

znanja i sposobnosti do kojih su studenti došli tijekom kabinetske nastave, upoznavanje s osnovnim geografskim značajkama prostora te razvijanje sposobnosti rekognosciranja terena i orijentacije s pomoću GPS-a i terenskoga istraživačkoga rada.

Prvi dan (17. travnja 2007.) na relaciji Zadar – Preko – Sv. Mihovil – Preko – Zadar studenti su upoznali geografski profil otoka Ugljana sa svim temeljnim prirodno-geografskim i socio-ekonomskim značajkama. Suvoditelji su održali nekoliko kraćih predavanja nakon kojih su studenti upućeni na vježbe, primjerice orijentaciju, upotrebu kompasa i GPS-a, prepoznavanje osnovnih stijena i geoloških struktura i sl. Istaknut je suvremeni proces transformacije otočnoga ruralnog krajolika kao posljedica složenih društvenih i gospodarskih mijena. Naseljenost i glavina gospodarskih aktivnosti otoka vezani su uz obalnu crtu okrenutu prema Zadru sa središtem u trajektnom pristaništu u Preku (na samoj granici s Kalima) putem kojega je otok povezan sa Zadrom.

Drugi dan (18. travnja 2007.) posvećen je regionalno-geografskoj problematici otoka Paga koji su studenti obišli u punoj dužini sa zaustavljanjima na Paškom mostu, Velom blatu, u gradu Pagu, u prostoru Caske, Novalje, te na krajnjem sjeverozapadnom dijelu u mjestu Lunu. Pri tom su studentima održana kraća predavanja o prirodno-geografskoj osnovi (izmjeni flišnih i karbonatnih naslaga), klimatskim značajkama s naglaskom na utjecaj bure, o problemima vodoopskrbe, iskorištavanju energije vjetra novopostavljenim vjetroelektranama, prednostima i nedostacima intenzivnog razvoja turistima na otoku te razvoju maslinarstva. Studenti su se mogli upoznati s tijekom historijsko-geografskog razvitka otoka koji je velikim dijelom ovisio o brojnim mogućnostima, ali i ograničenjima prirodne osnove geoprostora.

Treći dan (19. travnja 2007.) obuhvatio je posjet Hrvatskomu hidrografskom institutu u Splitu gdje je stručni obilazak Instituta predvodio Pejo Bročić, dipl. ing. geodezije, načelnik Odjela za kartografiju. Zajedno sa suradnicima upoznao je studente s osnovama procesa izrade pomorskih karata i njihove primjene u svakodnevnom životu te mjerenjima pojedinih fizičkih i kemijskih parametara mora koje unutar svoje temeljne djelatnosti obavlja Institut. U nastavku voditelji su priredili obilazak povijesne jezgre Splita uz upoznavanje s osnovnim kulturno-povijesnim znamenitostima kao i zemljopisnim obilježjima koja su uvjetovala i usmjeravala razvitak grada i okolice.

Primjenom teoretskih znanja na praktičnim zadacima u prostoru te usvajanjem osnovnih vježbovni postupaka i sposobnosti kompleksne geografske percepcije prostora ovom je trodnevnom terenskom nastavom u cijelosti ispunjen nastavni plan.

II. godina

Terenska nastava studenata 2. godine održana je od 7. do 10. svibnja 2007. na prostoru Gorske Hrvatske (Lika i Gorski kotar) i dijela Slovenije (Škocijan, Postojna i Cerkljansko polje). Voditelj terenske nastave bio je doc. dr. sc. Dražen Perica sa suradnicima dr. sc. Mašom Surić, Verom Graovac, prof., i Robertom Lončarićem, prof. Cilj terenske nastave bio je upoznati studente s osnovnim geografskim obilježjima spomenutog prostora te ih upozoriti na neke posebnosti razvoja prirodne i društvene osnove. Studenti su prije terenske nastave bili dužni napisati seminarske radove koje su održali na terenu.

Nakon polaska iz Zadra studenti su se upoznali s osnovnim geografskim obilježjima prostora Ravnih kotara s naglaskom na njegove geomorfološke karakteristike, posebice na izmjenu flišnih i vapnenačkih zona koje su uvjetovala i razvoj naselja i način iskorištavanja zemljišta. Studenti su upoznati i s hidrologijom i hidrogeologijom rijeke Zrmanje i njezinih pritoka, kao i s ekološkim problemima nastalima nakon zatvaranja tvornice glinice u Obrovcu, posebice s nesaniranim bazenima za lužinu. Nakon prolaska tunela Sv. Rok terenska nastava odvijala se na prostoru Like. Pri prolasku uz prostor Gackog polja obrađena su osnovna geološka, hidrološka i hidrogeološka obilježja krških polja kao i njihovo društveno vrjednovanje kroz povijest. Naglašena je uloga rijeke Gacke, kao jednog od najčišćih vodenih tokova u Hrvatskoj, koja predstavlja potencijalno vrlo značajan atraktivni turistički čimbenik za čitav prostor sjeverne Like jer spada u najbolje rijeke u svjetskim razmjerima za ribolov pastrva i njezinih srodnika. Nakon obilaska Gacke uslijedilo je kraće zaustavljanje u Ogulinu, gdje su studenti posjetili Đulin ponor i središte grada, a kraća predavanja o prirodno-geografskim, hidrogeološkim i povijesno-geografskim temama vezanima za ogulinski prostor održali su doc. dr. sc. D. Perica, dr. sc. Maša Surić i Robert Lončarić, prof. U poslijepodnevni satima posjećen je gradić Skrad i njegove dvije najveće turističke atrakcije, kanjon Vražji

prolaz i izvor Zeleni vir, uz posjet špilji Mužekova hiža. Prvoga dana terenske nastave večera i noćenje bili su organizirani u dva hotela u Delnicama.

Prvo odredište drugoga dana terenske nastave bio je Crni Lug i uprava NP "Risnjak". Studenti su unutar parka obišli poučnu stazu "Leska" uz stručno vodstvo djelatnika parka (rendžera). Studenti su upoznati s osnovnim informacijama o parku, a predstavljeni su im i temeljni fenomeni parka, bogata šumska zajednica bukve, smreke i jele te raznolik životinjski svijet, uključujući i tri najveće europske zvijeri koje imaju obitavalište na području parka (medvjed, ris i vuk), što je raritet jer nigdje u Europi ta tri predatora ne obitavaju skupa na tako malom prostoru (površina parka je 46 km²). Nakon kraće stanke obilazak terena nastavljen je u Fužinama, gdje je uz stručno vodstvo posjećena špilja Vrata u blizini akumulacijskog jezera Bajer. Nakon ručka studenti su posjetili i park šumu Golubinjak u blizini Lokava, nakon čega je nastavljen put prema Delnicama. U hotelu "Risnjak" u večernjim je satima studente posjetio gradonačelnik Delnica Marijan Pleše, koji je održao predavanje o suvremenim prirodnim i društvenim procesima na području Grada Delnica i čitavoga Gorskog kotara, a nakon predavanja odgovarao je na pitanja studenta.

Treći dan terenske nastave bio je predviđen za posjet susjednoj Sloveniji. U prijepodnevnom satima studenti su posjetili Škocijansku jamu, jedan od najljepših speleoloških objekata u dinarskom kršu koji se nalazi na UNESCO-vu popisu svjetske prirodne baštine. Nakon obilaska jame posjećena je Postojna, gdje nas je dočekala dr. sc. Nadja Zupan Hajna, djelatnica *Instituta za istraživanje krša (Inštitut za raziskovanje krasa)*, koja je studentima održala predavanje o osnovnim obilježjima krških područja Slovenije, a bila je i stručni voditelj pri posjetu geomorfološkom lokalitetu Rakov potok u blizini Postojne. Pri povratku u Hrvatsku zaustavili smo se u Cerkniaškom polju. U naselju Cerknica posjetili smo muzej Cerkniaškog polja, a posebna je atrakcija bila model polja koji prikazuje hidrogeološke promjene u polju (ujezeravanje u kišnim i isušivanje u sušnim mjesecima) u tijeku jedne godine. Nakon toga uslijedio je povratak u Delnice preko Prezida i Gerova.

Posljednjeg dana terenske nastave u prijepodnevnom satima organizirano je predavanje direktorice TZ Grada Delnica Irene Vučenik Šostik, prof., koja je studentima iznijela osnovne geografske informacije o prostoru u kojemu su boravili prethodnih dana. Nakon predavanja uslijedio je povratak prema Zadru s kraćim zaustavljanjima na Majerovu vrilu (Gacka) i u Gospiću. Na prijevoju Baške Oštarije studentima je održano predavanje o osnovnim prirodno-geografskim i geološkim osobinama velebitskog masiva. Nakon kratkog zaustavljanja u Karlobagu nastavljeno je putovanje prema Zadru, gdje je terenska nastava završila u ranim večernjim satima.

III. godina

Terenski dio nastave studenata 3. godine geografije održan je u periodu od 7. do 11. svibnja 2007. na području Podravine, Međimurja, južne Mađarske i Hrvatskog zagorja. Voditelji terenske nastave bili su prof. dr. sc. Martin Glamuzina i prof. dr. sc. Željka Šiljković, te vanjski suradnik prof. dr. sc. Velimir Rogić, prof. emeritus. Na terenskoj nastavi sudjelovalo je 36 studenata i studentica. Cilj terenske nastave bio je upoznati studente/studentice s obilježjima prostora Središnje Hrvatske, kako bi bolje razumjeli i znali objasniti suvremene transformacijske procese.

Nakon polaska iz Zadra na trasi državne ceste D1, studenti su se zaustavili na lokaciji RHE Obrovac, gdje je prof. Rogić održao predavanje o HE potencijalu krških rijeka (Zrmanje, Cetine) s naglaskom na specifičnosti RHE na rijeci Zrmanji. Pri prolazanju trasom D1 uočena je različita kulturna valorizacija prostora (Sj. Dalmacija – Lika – Kordun – Pokuplje), kao posljedica reljefnih, klimatskih, pedoloških obilježja i različitih historijskih i socijalnih procesa u njima. U Zagrebačkoj urbanoj regiji izložen je pregled razvoja grada i njegove regije od 11. st. do danas. Ulaskom u prigorsko-podravski prostor studenti/studentice su stekli uvid u agrarnu valorizaciju i transformaciju prirodnog krajolika u ovisnosti o prirodnim i društvenim karakteristikama (polikulturalna poljoprivreda, stočarstvo, ratarska proizvodnja). Prof. dr. sc. Dragutin Feletar bio je domaćin studentima u Koprivnici. Nakon obilaska grada i izlaganja o povijesnom razvoju teren je nastavljen na području Đurđevačkih pesaka – Molva – šume Repaš (hrast lužnjak) i ornitološkog rezervata i područja Prekodravlja (naselja Gotalovo i Gola). Teren je završen na

umjetnom jezeru Šoderica (eksploatacija šljunka), nakon čega je slijedio povratak u Koprivnicu, koja je odabrana kao centralno mjesto terenskog rada tijekom sljedeća četiri dana.

Drugi dan terenskog rada odvijao se na području Bilogore i Bjelovara, te na istočnom rubu Podravine u Pitomači i njezinoj okolici, a započeo je obilaskom MC "Podravka", gdje je studentima objašnjen povijesni razvoj tvrtke, tehnologija rada, te planovi razvoja. Obilaskom su obuhvaćeni pogoni na staroj lokaciji u gradu (proizvodnja koktela i juha). Bjelovar kao regionalno središte posljednjih se godina intenzivnije gospodarski razvija zahvaljujući domaćim ulaganjima i investitorima (tvrtka "Pevac"), kao i brojnim malim i srednjim obrtnicima. Grad koji je imao funkciju vojnog središta (Novi Varaždin) u vrijeme Vojne krajine zbog prometne izoliranosti (loša željeznička povezanost sa Zagrebom i Koprivnicom) danas je povezan brzom cestom Vrbovec (Zagreb) – Bjelovar. Svrha obilaska grada bila je uočiti nove poslovne zone na rubnim dijelovima grada (jug, istok, sjever), strukturu lociranih poduzeća i gospodarsku važnost za grad. Domaćin u Bjelovaru bio je ing. Markovinović, koji je upoznao studente s gospodarskim stanjem u gradu, novim razvojnim ulaganjima, te otvaranjem novih visokoškolskih ustanova. Sljedeća točka terena bila je općina Molve, danas najbogatija općina u Hrvatskoj, zahvaljujući bogatim ležištima prirodnog plina i renti koje općina dobiva njihovom eksploatacijom. Na CPSIII Molve održano je predavanje domaćina o geologiji kraja, tehnološkom postupku vađenja, skupljanja i distribucije plina, kao i o utjecajima na okoliš. Pod stručnim vodstvom studenti su obišli CPSIII, uređaje za pročišćavanje otpadnih plinova i deponij sumpora. Teren je nastavljen na području Pitomače, specifičnom naselju u kojem je u velikom broju zastupljena romska populacija. Pitomača se nalazi u regiji poznatoj po uzgoju duhana i ljekovitog bilja (kamilica). Područje Prekodravlja, posebno naselje Križnica jedno je od rijetkih sela do kojeg se dolazi skelom ili visećim mostom, a koje je iskoristilo svoju prostornu izoliranost u promoviranju turizma. To je područje posljednjih godina postalo poznato po lovnom turizmu (krupna divljač – divlje svinje, jeleni), ruralnom odnosno seoskom turizmu. Križnica je bila i posljednja točka drugog dana terenskog rada, nakon koje je uslijedio povratak u Koprivnicu.

Međimurje je bila tema trećeg dana terenske nastave. Cilj je bio upoznati regiju istočnog Međimurja (nizinski dio) i regionalni centar Čakovec te shvatiti suvremene gospodarske procese koji su ovaj kraj učinili jednim od najprosperitetnijih i najproduktivnijih.

Nakon obilaska HE Donja Dubrava (domaćin Damir Magić) i razgledavanja tradicionalnog tjednog sajma u Čakovcu uslijedio je obilazak i razgledavanje Muzeja grada Čakovca (domaćin Vladimir Kalšan – dir. Muzeja i prof. Bajuk – tajnik VUŠ-a). Muzej je smješten u Starom gradu Zrinski i čuva predmete i građu od najstarijega pretpovijesnog doba do sredine XX. st. Naglašena je uloga i važnost grada u vrijeme kada su ovim područjima vladali Zrinski, kao i posljedice koje su nastupile nakon pripajanja Međimurja Mađarskoj (mađarizacija stanovništva). Nakon obilaska VUŠ-a (i ručka u SC-u) posjećena je župna crkva u naselju Prelog (domaćin župnik Antun Hobljaj), osobita po svojim baroknim ornamentima i orguljama. Kotoriba je naselje uz granicu s Mađarskom koje je prvo u Hrvatskoj imalo željezničku prugu i u kojem se čuva i njeguje tradicionalni obrt – košaraštvo, kao i izrada predmeta od prirodnog materijala (šiba, trska, rogoz, komušina). Tvornica "Međimurjeplet" jedina u nas održava proizvodnju uporabnih predmeta (namještaj) od navedenoga prirodnog materijala. U Kotoribi se nalazi i etnozbirka "Međimurska kuća", smještena u starom župnom dvoru, a čiji su inicijatori bile žene iz Kotoribe. Sakupljeni su stari uporabni predmeti (posuđe, pribori), odjeća, namještaj isključivo iz Kotoribe (domaćin Bernarda Habuš). Završni dio terena odvijao se na području općine Donja Dubrava, gdje je načelnik općine Marijan Varga upoznao studente s razvojem mjesta, i planovima razvoja. Na rijeci Muri nalazi se spomenik Novom Zrinu koji je obišten na povratku. Studenti su imale priliku voziti se skelom po Muri. Skela je imala veliku ulogu u održanju dobrosusjedskih odnosa s prekomurskim mađarskim selima. Lokacija utoka Mure u Dravu kod Legrada bila je posljednja destinacija trećeg dana terenske nastave.

Četvrti dan terenske nastave imao je svrhu objasniti povezanost agrarne proizvodnje i industrije u kraju poznatom po uzgoju šećerne repe. Tvornica "Viro" (Virovitica) bila je središnja točka terenskog rada. Ing. Smoljo (tehnički direktor) objasnio je cjelokupan tehnološki proces rada, od ulaska sirovina do izlaska finalnog proizvoda. Istaknuto je značenje prerade domaćih sirovina, posebno za izvoz na tržište EU. Objasnjen je postupak praćenja i kontroliranja kvalitete proizvoda, kao i postupak pročišćavanja otpadnih voda (tvornica ima postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda – faze I i II – mehaničko i aerobno/biološko pročišćavanje). Pročišćuju se vode iz proizvodnog procesa, otpadne vode od pranja šećerne repe,

a obrađuju se i otpadne komunalne vode grada). Drugi dio terena odvijao se na području južne Mađarske (Barcs – Nagykanisza) u kojem je stečen uvid u osobitost agrarne proizvodnje (vinogradarstvo).

Posljednjim danom terenske nastave obuhvaćeno je široko područje Varaždinske Podravine i Hrvatskog zagorja. Varaždin je značajan regionalni centar intenzivnog gospodarskog razvoja što se uočava već na istočnom ulazu u grad, gdje se nalazi glavna poslovna zona (obrtnički, industrijski pogoni, trgovački centri). Historijski razvoj grada objašnjen je na lokacijama Stari grad (Tvrđa), u baroknom središtu grada (Mali Beč), te posjetom varaždinskom groblju (primjer parkovne arhitekture s kraja 19. st.) Vindija je treća tvornica koju su studenti obišle na terenu, a koja se razvila korištenjem sirovina iz agrarne okolice (mliječno stočarstvo) i postala brand prepoznatljiv i izvan Hrvatske. Tijekom obilaska tvornice stečen je uvid u tehnologiju proizvodnje, asortiman proizvoda, suradnju s kooperantima i širenje proizvodnje). Terenski je rad nastavljen na području Hrvatskog zagorja (Ivanec – naselje reda Ivanovaca – Lepoglava – Pavlinski samostan – Bednja – Trakošćan – dvorac Drašković – Krapina – arheološko nalazište – Kumrovec – etno selo) Ulaskom u prostor Hrvatskog zagorja studenti su uočili razlike u reljefnoj građi, hidrogeografskim obilježjima, pedološkom sastavu u odnosu na prostor u kojem su boravili prethodna četiri dana. Hrvatsko zagorje regija je koja temelji svoj razvoj na brojnim obiteljskim obrtima, kulturnom turizmu (Trakošćan, Krapina, Bežanec, Veliko Trgovišće, Veliki Tabor, Donja Stubica), ruralnom turizmu (Grešna Gorica), wellness i zdravstvenom turizmu (Stubičke toplice, Krapinske toplice, Tuheljske toplice), etno/eko turizmu – Kumrovec (etno selo na otvorenom – prvo takve vrste u nas). Nakon obilaska Kumrovca uslijedio je povratak u Zadar autocestom Zagreb – Zadar.

IV. godina

Terenska nastava studenata 4. godine studija geografije izvedena je u razdoblju od 7. do 11. svibnja 2007. u ukupnom trajanju od 60 nastavnih sati. Nastava se odvijala u prostoru Istre, Slovenskog primorja i Trsta pod vodstvom prof. dr. sc. Damira Magaša i dr. sc. Josipa Faričića te suvoditeljstvom Ane Pejdo, prof., Anice Čuka, prof., i Branimira Vukosava, prof. Na terenskoj nastavi ispunjeni su svi predviđeni zadatci, ponajprije primjena stečenih znanja i sposobnosti do kojih su studenti došli tijekom studija, upoznavanje s prirodnim i društvenim obilježjima istraživanog prostora te orijentacija uz pomoć GPS-a.

Prvi dan terenske nastave (7. svibnja 2007.), za vrijeme vožnje dionicom autoceste u pravcu Zadar – Žuta lokva te dionicom Jadranske turističke ceste od Senja do Rijeke, studenti su upoznati s osnovnim geološkim, geomorfološkim, klimatskim, vegetacijskim, hidrogeografskim, prometno-geografskim i gospodarskim sličnostima i razlikama regija Primorske i Gorske Hrvatske. Na spomenutoj dionici autoceste studenti su se imali priliku upoznati s problemima pri trasiranju autoceste, posebice na primjeru doline Gacke, gdje je zaštita okoliša s obzirom na bogate zalihe pitke vode imala iznimno veliko značenje. Uz upoznavanje s osnovnim geografskim obilježjima Ličko-senjske županije, posebna pozornost posvećena je županijskom centru Gospiću, koji su studenti i imali priliku nakratko posjetiti, a gdje su voditelji održali kraća izlaganja o historijsko-geografskom razvoju te suvremenim demografskim i gospodarskim problemima s kojima se suočava lički prostor. Nakon silaska s dionice autoceste Zadar – Žuta lokva, preko prijevoja Vratnik put se nastavio prema Senju. U Senju je održano izlaganje o važnosti prometnog položaja Senja, o njegovu prostornom, gospodarskom i demografskom razvoju te povijesnim događajima koji su obilježili taj prostor. Posebna pozornost posvećena je urbanoj arhitekturi te utjecaju dominantnog vjetera, bure, na urbani razvoj Senja. Uz uži gradski centar posjećena je i katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije u Senju. Nakon posjeta Senju slijedilo je razgledavanje grada Rijeke uz stručno vodstvo doc. dr. sc. Rade Kneževića. Na Trsatu je održano jednosatno predavanje o historijsko-geografskom razvoju grada Rijeke, te važnosti njezina geografskog položaja za razvoj najveće hrvatske pomorske luke. Uz prigodno izlaganje doc. dr. sc. Rade Kneževića o osnovnim urbanim sadržajima, te problemima gospodarskog razvoja Rijeke i Opatije, put je nastavljen prema Fakultetu za turistički i hotelski menadžment u Opatiji, Sveučilišta u Rijeci. Došavši na Fakultet, pozdravni govor održala je prodekanica izrazivši želju za produbljivanjem suradnje između Sveučilišta u Zadru i Fakulteta za turistički i hotelski menadžment u Opatiji. Do kraja prvog dana terenske nastave, prije dolaska u Rovinj, posjećeno je i središte Istarske županije, Pazin. Studenti su imali priliku vidjeti jedan od najznačajnijih geomorfoloških i speleoloških fenomena Istre, ponor Pazinčice, te se upoznati s osnovnim geografskim obilježjima šireg prostora Pazina. U brojnim izlaganjima tijekom prvog, a tako i ostalih dana terenske nastave, uz voditelje, suvoditelje i suradnike na terenu, sudjelovali su i studenti.

Drugog dana (8. svibnja 2007.) organiziran je posjet Institutu za oceanografiju u Rovinju, o čijem je povijesnom razvoju, aktualnim istraživanjima te stručnim i znanstvenim publikacijama govorila mr. sc. Barbara Mikac. Unutar kompleksa Instituta nalazi se akvarij s morskim organizmima Jadranskog mora, koji su studenti imali priliku razgledati. Nakon obilaska Instituta slijedilo je razgledavanje najvećega istarskog grada Pule uz stručno vodstvo mr. sc. Nikole Vojnovića. Na putu od pulskog amfiteatra do staroga rimskog foruma mr. sc. Vojnović ukazao je na razvojne faze grada, te održao izlaganje o gospodarskim obilježjima suvremene Pule upozorivši na probleme suvremenog razvoja pod rastućim pritiskom masovnog turizma. Posebno je istaknut problem zagađenja mora u pulskoj luci poradi nepostojanja adekvatnog sustava pročišćavanja te blizine industrijske zone i brodogradilišta. Nakon kratkog zaustavljanja u Fažani organiziran je posjet Nacionalnom parku Brijuni, pod vodstvom jedne od voditeljica Parka. Tijekom obilaska Velikog Brijuna studenti su se upoznali s historijsko-geografskim razvojem otočja, s arheološkim nalazištima, problemima gospodarskog razvoja nekoć malaričnog područja te s trenutnom turističkom valorizacijom prostora. Također su mogli razmotriti osnovna obilježja specifične flore i faune Brijunskog otočja. Nakon obilaska Brijuna, u kasnim večernjim satima, uslijedio je povratak u Rovinj.

Treći dan (9. svibnja 2007.) započeo je obilaskom Rovinja, uz Pulu i Poreč najvažnijega turističkog centra Istre. Tijekom obilaska voditelji, suvoditelji i studenti, održali su niz izlaganja o demografskim obilježjima rovinjskog prostora, posebice o nacionalnoj strukturi, o gospodarskom razvoju Rovinja s posebnim osvrtom na razvoj duhanske industrije te dislokaciju "Tvornice duhana Rovinj" iz povijesne jezgre grada u obližnji Kanfanar. Posjećena je i župna crkva sv. Eufemije, impozantna trobrodna sakralna građevina smještena na najvišem dijelu središta grada.

Nakon Rovinja studenti su posjetili staru povijesnu jezgru Poreča te Eufrazijevu baziliku, spomenik upisan na listu svjetske baštine UNESCO-a. Nakon Poreča posjećen je i Motovun, tipičan primjer akropolskog naselja u unutrašnjosti Istre gdje su studenti upoznati s osnovnim geomorfološkim i hidrogeografskim značajkama toka rijeke Mirne te im je ukazano na izmjenu krških i flišnih zona obližnjeg prostora. U ranim poslijepodnevima put je nastavljen prema Škocjanskim jamama u susjednoj Sloveniji, jednom od najljepših speleoloških objekata u dinarskom kršu koji se nalazi na UNESCO-vom popisu svjetske prirodne baštine. Nakon razgledavanja Škocjanskih jama put je nastavljen u smjeru Kopra, gdje je u organizaciji *Odjela za geografiju Primorskog sveučilišta u Koprju* održano predavanje dr. sc. Tadeja Slabe o krškim značajkama slovenskog prostora te o najnovijim istraživanjima koja se provode na *Inštitutu za raziskovanje krasa u Postojni*. Poradi uspostavljanja daljnje suradnje između zadarskog i koparskog Odjela za geografiju, studentima i voditeljima terenske nastave, pridružili su se tijekom predavanja i studenti dodiplomskog studija geografije *Primorskog sveučilišta u Koprju* te njihovi profesori i asistenti. U kasnim večernjim satima uslijedio je povratak u Rovinj.

Četvrti dan (10. svibnja 2007.) studenti su se imali priliku pobliže upoznati s osnovnim geografskim obilježjima Slovenskog primorja te užeg prostora grada Trsta, najveće jadranske luke. Posjet Trstu započeo je s obilaskom Sveučilišta (*Universita' degli Studi di Trieste*) u organizaciji prof. dr. sc. Dragana Umeka. U prostorima *Odjela za geografiju i povijest (Dipartimento di Scienze Geografiche e Storiche)* studenti su se upoznali s osnovama rada u GIS-u te su imali priliku vidjeti stare geografske karte jadranskog prostora. U poslijepodnevima satima, uz stručno vodstvo talijanskih profesora domaćina, studenti su razgledali uži gradski centar Trsta. Obilazak grada započeo je izlaganjem na *Piazza Unita' d'Italia*, najvećem i najljepšem gradskom trgu koji je 1879. projektirao arhitekt G. Brunni te naknadno 1999. renovirao B. Huet. Trg okružuju impresivne građevine izgrađene tijekom 19. te početkom 20. stoljeća: *Palazzo del Governo*, *Palazzo Stratti*, *Palazzo Modello*, *Lloyd Triestino Palazzo* i *Gradska vijećnica*. Iz 18. stoljeća datira jedina građevina, *Palazzo Pitteri*. Središnjim dijelom trga dominira barokna *Fontana dei Quattro continenti* iz 1751. (fontana četiri kontinenta) koja simbolizira Europu, Aziju, Afriku i Ameriku. Uslijedio je posjet brojnim kulturno-povijesnim spomenicima, među kojima *Rimskom teatru (Teatro Romano)*, s kraja 1. i početka 2. stoljeća, katedrali *San Giusto*, nastaloj u 14. stoljeću spajanjem dviju bazilika izgrađenih između 9. i 10. stoljeća. Zahvaljujući suradnicima, studenti su imali priliku razgledati Trst s krovne terase zgrade poznatoga osiguravajućeg društva *Gruppo Generali*, odakle su, osim osnovnih morfoloških i arhitektonskih karakteristika grada, mogli u užem središnjem dijelu, uočiti četiri sakralna objekta: grčku pravoslavnu crkvu *San Nicolo' dei Greci*, srpsku pravoslavnu crkvu *San Spiridione*, zatim jednu od najvećih europskih sinagoga, te rimokatoličku crkvu *San Antonio Taumaturgo o Nuovo*. Posebno je naglašena važnost geografskog položaja Trsta za razvoj najveće jadranske luke u odnosu na ranije posjećene Kopar i Rijeku. U ranim večernjim satima uslijedio je povratak u Rovinj.

Petog dana (11. svibnja 2007.) uslijedio je povratak u Zadar sa zaustavljanjem na otoku Krku. Tijekom vožnje prema Krku studenti su upoznati s osnovnim gospodarskim te prirodno-geografskim obilježjima južne i jugoistočne Istre, te prostora Kvarnera. Nakon dolaska na Krk upriličen je posjet imanju obitelji Zec u Livardićima, nakon čega je posjećen i grad Krk, glavno i najveće naselje na otoku. Tom prigodom studenti su obišli srednjovjekovni sustav obrambenih fortifikacija izgrađen u vrijeme mletačke vlasti, razgledavši Velika gradska vrata (*Magna porta civitatis*), Kulu straže (1943.), Mala vrata na Rivi (1398.), te frankopanski kaštel iz 14. st. s valjkastom kulom kao glavne objekte kompleksa. Uz obilazak spomenutih fortifikacijskih objekata, kao i katedrale Uznesenja Marijina, studenti su dobili uvid u osnovne povijesno-geografske smjernice razvoja grada Krka čije povijesno značenje proizlazi iz tradicije kao središta Krčke biskupije koja datira još iz 7. stoljeća, te utjecaja vlasti krčkih knezova Frankopana na ovom prostoru. U sklopu terenskog obilaska otoka Krka posjećen je i franjevački samostan na Košljunu, otočiću u Puntarskoj vali koji je udaljen od mjesta Punat oko 800 metara. Ondje je studente i voditelje terenske nastave primio fra dr. sc. Bernardin Škunca, nakon čega je upriličen obilazak crkve Navještenja Marijina i samostana, odnosno tamošnjeg etnografskog muzeja s različitim vrijednim eksponatima. Posjet otoku Krku nastavljen je vožnjom do Baške, renomiranoga turističkog mjesta na jugoistoku otoka, poznatog u hrvatskoj kulturi ponajviše po Bašćanskoj ploči, srednjovjekovnom spomeniku kulture neprocjenjive vrijednosti iz oko 1100. koji je pronađen sredinom 19. stoljeća u jurandvorskoj crkvi sv. Lucije. Tom prilikom studenti su upoznati s prirodno-geografskim specifičnostima Bašćanske drage, te povoljnim uvjetima razvoja turizma na specifičnoj lokaciji na kojoj je Baška smještena. Nakon odlaska s otoka Krka uslijedio je prolazak kroz prostor Vinodola, kraće zaustavljanje u Senju prije prijelaza preko prijevoja Vratnik i uključenja na autocestu kod Žute lokve, te povratak u Zadar u kasnim večernjim satima.

DIPLOMIRALI NA ODJELU ZA GEOGRAFIJU U ZADRU 2006./2007.

1. Nera BATINA: Geografske osnove razvoja turizma Cavtata i Konavla (8. 11. 2006.)
2. Vlatka GLUMAC: Demografske karakteristike grada Gospića (1857.-2001.) (8. 11. 2006.)
3. Monika DRUŽIJANIĆ: Demografska obilježja hrvatskog dijela istočnog Jadrana (6. 12. 2006.)
4. Zoran GRGAS: Svjetske dijasporu u New Yorku s posebnim osvrtom na hrvatsko iseljništvo (20. 12. 2006.)
5. Ana ADŽIĆ: Demografski razvoj Osijeka 1948.-2001. (20. 12. 2006.)
6. Anita KEALM: Turističko-geografski aspekt razvoja otoka Krka (20. 12. 2006.)
7. Zvonimir DORKIN: Prirodno-geografske osnove južnog dijela otoka Ugljana u svrhu razvoja turizma (20. 12. 2006.)
8. Natalija ANDAČIĆ: Prirodno-geografske značajke Nacionalnog parka Paklenica (20. 12. 2006.)
9. Silvija TOPLEK: Kretanje i struktura stanovništva grada Čakovca od 1857. do 2001. g. (7. 2. 2007.)
10. Marija SMOLIĆ: Geografske osnove Nacionalnog parka Sjeverni Velebit (7. 2. 2007.)
11. Danijela OMRČEN LOKO: Geografske značajke u vodoopskrbi naselja uz gornji tok rijeke Cetine (27. 2. 2007.)
12. Miro BAŠIĆ: Vransko jezero u funkciji razvoja jugoistočnog dijela Ravnih kotara (27. 2. 2007.)
13. Dijana KOPANICA: Geografski aspekt razvoja turizma poluotoka Pelješca (27. 2. 2007.)
14. Silvija ŠVOGOR: Suvremeni urbano-geografski razvoj grada Varaždina (27. 2. 2007.)
15. Zdenko SIKIRIĆ: Prirodno-geografska obilježja i povijesno-geografsko značenje Zadarskog kanala (27. 2. 2007.)
16. Kristina GRACIN: Geografska obilježja otoka Zlarina u funkciji razvoja (18. 4. 2007.)
17. Ante ŠILJEG: Demogeografski i ekonomsko-geografski razvoj neretvanskog kraja od 1948. do 2001. g. (18. 4. 2007.)
18. Ines PARLOV: Problematika turističko-geografskog razvoja Gornjih Kaštela (18. 4. 2007.)
19. Jerolina BURIĆ: Kretanje stanovništva Šibensko-kninske županije od 1948. do 2001. g. (4. 6. 2007.)
20. Nives JERČIĆ: Geografske osnove razvoja Srednjih Poljica (4. 6. 2007.)

21. Petar NIKOLIĆ: Demogeografska struktura naselja općine Kula Norinska od 1857. do 2001. g. (4. 6. 2007.)
22. Željka DODIG: Prirodno-geografske osnove razvoja otoka Korčule (20. 6. 2007.)
23. Marija MRKIĆ: Suvremena turističko-geografska valorizacija zadarskog otočja (20. 6. 2007.)
24. Lidija MARTINOVIĆ: Rijeka Zrmanja kao vodni resurs sjeverne Dalmacije (18. 7. 2007.)
25. Tomislav DOLANČIĆ: Urbano-geografski razvoj grada Donjeg Miholjca (18. 7. 2007.)
26. Branka CURIĆ: Turističko-geografske osnove razvoja omiškog primorja (18. 7. 2007.)
27. Sandra PATAJAC: Prirodno-geografske osnove turističkog razvoja Parka prirode Kopački rit (18. 7. 2007.)

SUDJELOVANJE NASTAVNIKA I SURADNIKA NA STUDIJSKIM BORAVCIMA I ZNANSTVENIM SKUPOVIMA 2006./2007.

Prof. dr. sc. Damir Magaš

- ☐ Meeting of Central European Rectors Conferences, Innsbruck, Austrija, 15-16 October 2006
Podnesak: Higher Education in Croatia and the Role of Croatian Rectors Conference
- ☐ Savjetovanje *Kartografija, geoinformacije i more*, 15.-17. lipnja 2007, Zadar.
Podnesak: Regionalizacija hrvatskih otoka i pripadajućeg akvatorija

Prof. dr. sc. Željka Šiljković

- ☐ HNOS i zavičajna baština, znanstveno – stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem, Imotski 27- 28. rujna 2007.
Podnesci: HNOS i nastava geografije u osmom razredu osnovne škole (koautor: Z. Čukelj)
Zavičaj u nastavi prirode i društva (koautor: D. Bertić)

Doc. dr. sc. Dražen Perica

- ☐ Regional Conference on Geomorphology *Geodiversity of polar landforms*, 29. srpnja – 7. kolovoza 2007., Longyearbyen, Svalbard, Norway
Podnesak: The impact of frost action and nivation on relief formation of Velebit Mt. (Croatia) (koautor: N. Lončar)

Dr. sc. Maša Surić

- ☐ 15th Karstological School *Classical Karst*, 18.-22. lipanj 2007, Postojna, Slovenija
Podnesak: Submerged speleothems – expect the unexpected. Examples from the Eastern Adriatic coast (koautori: Branko Jalžić, Donat Petricioli)

Dr. sc. Josip Faričić

- ☐ Zadarski filološki dani II, Zadar, 8.-9. lipnja 2007.
Podnesak: Geografsko-kartografska okvirnica Zoranićevih "Planina"
- ☐ Savjetovanje *Kartografija, geoinformacije i more*, 15.-17. lipnja 2007., Zadar
Podnesci: Hrvatska obala na pomorskim kartama iz edicije *Carta di cabottaggio del Mare Adriatico* (1822-1824) (koautori: A. Batović, R. Lončarić)
Političko razgraničenje na hrvatskoj obali poslije Prvoga svjetskog rata u svjetlu suvremenih kartografskih prikaza (koautori: A. Batović, R. Lončarić)

Robert Lončarić, prof.

- ☐ Savjetovanje *Kartografija, geoinformacije i more*, 15.-17. lipnja 2007., Zadar
Podnesci: Hrvatska obala na pomorskim kartama iz edicije *Carta di cabottaggio del Mare Adriatico* (1822-1824) (koautori: J. Faričić, A. Batović)
Političko razgraničenje na hrvatskoj obali poslije Prvoga svjetskog rata u svjetlu suvremenih kartografskih prikaza (koautori: J. Faričić, A. Batović)

Anica Čuka, prof.

- ❑ Savjetovanje *Kartografija, geoinformacije i more*, 15.-17. lipnja 2007., Zadar

Ana Pejdo, prof.

- ❑ Savjetovanje *Kartografija, geoinformacije i more*, 15.-17. lipnja 2007., Zadar
- Podnesak: Digitalizacija vrijedne kartografske građe na primjeru kartografske zbirke obitelji Curir (koautor: M. Lapaine)

Branimir Vukosav, prof.

- ❑ Savjetovanje *Kartografija, geoinformacije i more*, 15.-17. lipnja 2007., Zadar

Nina Lončar, prof.

- ❑ Savjetovanje *Kartografija, geoinformacije i more*, 15.-17. lipnja 2007., Zadar
 - ❑ 15th Karstological school *Classical Karst*, 18.-22. lipanj 2007, Postojna, Slovenija
 - ❑ Regional Conference on Geomorphology *Geodiversity of polar landforms*, 29. srpnja – 7. kolovoza 2007., Longyearbyen, Svalbard, Norway
- Podnesak: The impact of frost action and nivation on relief formation of Velebit Mt. (Croatia) (koautor: D. Perica)

POSJETI ODJELU

Dana 29. travnja 2007. Odjel za geografiju posjetili su studenti geografije s Oddelka za geografiju Fakultete za humanistične studije Univerze na Primorske iz Kopra u Sloveniji. Studente su vodili doc. dr. sc. Valentina Brečko i mr. sc. Simon Kerma. Goste je u ime Odjela za geografiju u Zadru vodio dr. sc. Josip Faričić. Slovenskim geografima J. Faričić je održao prigodno predavanje o osnovnim značajkama urbano-geografskog razvoja Zadra, a govorio je i o problemima suvremene društveno-gospodarske preobrazbe Zadarske županije u kontekstu litoralizacije. Prigodom posjeta kolega s geografskog odjela u Kopru okvirno su razmotrene šire mogućnosti suradnje, posebno u vidu razmjene nastavnika i studenata u sklopu CEEPUS (GeoRegnet) programa.

Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru sudjelovao je u organizaciji znanstvenog savjetovanja *Kartografija, geoinformacije i more* koje je održano u Zadru od 15. do 17. lipnja 2007. Glavni organizator skupa bilo je Hrvatsko kartografsko društvo, a uz Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru u pripreme su bili uključeni i Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatski hidrografski institut iz Splita te Hrvatsko geografsko društvo Zadar. Savjetovanje se sastojalo od tri dijela: plenarni dio s izlaganjima na Odjelu za geografiju, izložba Pomorska kartografija te terenski obilazak Nacionalnog parka "Kornati", Parka prirode "Telašćica" i povijesne jezgre grada Zadra. Plenarni dio, koji je održan u Multimedijalnoj dvorani novoga kampusa Sveučilišta u Zadru 15. lipnja 2007., sastojao se od 28 izlaganja o brojnim temama, i to: geoinformacije i more, kartografija i more, geografija i more, geologija i more, povijest i more, arheologija i more, daljinska istraživanja i more, more u prostornim bazama podataka, nacionalna infrastruktura prostornih podataka, internet i more, toponomastička istraživanja Jadrana, pravna pitanja i Jadransko more te ekologija i more. Iz popisa tema razvidno je da je savjetovanje okupilo stručnjake različitih znanstvenih disciplina, ponajprije geodete, geografe, povjesničare, geologe, pravnike i onomastičare. Skupu je nazočilo preko 200 geodeta i dvadesetak geografa i povjesničara iz cijele Hrvatske te znanstvenici iz Austrije, Slovenije te Bosne i Hercegovine.

U srpnju je na Odjelu za geografiju Sveučilišta u Zadru kao gost boravio prof. dr. sc. Branko Cavrić sa Sveučilišta u Gaboroneu (Bocvana). S prof. dr. sc. B. Cavrićem dogovorena je suradnja koja će se formalizirati preko programa *Senior* (ili, alternativno, programa *Gost*) Nacionalne zaklade za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj. On bi trebao od početka 2008. boraviti na Odjelu za geografiju godinu dana. Tijekom tog razdoblja radit će na znanstvenom projektu, a sudjelovat će i u izvođenju nastave iz kolegija *Razvoj urbanih sustava u svijetu*.

DJELOVANJE HRVATSKOGA GEOGRAFSKOG DRUŠTVA ZADAR 2006.-2007.

REDOVITA DJELATNOST

Hrvatsko geografsko društvo Zadar nastavilo je uspješno svoju djelatnost u akademskoj 2006.-2007. godini priređivanjem stručnih i popularnih predavanja za članove društva, mlade i građanstvo, izdavačkom djelatnošću i sudjelovanjem članova Društva na domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima, organizacijom terenskih izlazaka i nagrađivanjem (godišnja nagrada *Federik Grisogono*) i poticanjem (prigodni pokloni izdanja društva kod natjecanja učenika srednjih i osnovnih škola) uspješnih djelatnika, studenata i učenika. Udruga je u skladu s mogućnostima pomagala posebnim predavanjima u okvirima sjednica Stručnog vijeća nastavnika geografije i drugim aktivnostima. Upravni odbor udruge sastao se nekoliko puta u godini i rješavao tekuća pitanja iz djelatnosti, posebice aktivnosti članstva, izdavaštva, financijskog stanja, knjižnog fonda i daljnjeg razvoja. Rad HGD-a Zadar pomogli su novčano Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa, Zadarska županija i Grad Zadar, a udruga je stjecala i manji dio prihoda i iz članarina i prodaje vlastitih tiskovina. Knjižni fond društva, oko 3000 knjiga i 120 časopisa, temeljem postojećeg Sporazuma između HGD-a Zadar i Sveučilišta u Zadru iz 2003., pohranjen je u dislociranom dijelu Sveučilišne knjižnice u zgradi u kojoj se nalazi Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru i u kojoj se HGD Zadar temeljem istog Sporazuma koristi prostorom za skladištenje tiskovina, za arhivu i administraciju. Udruga je koncem 2006. godine imala 246 članova, pretežno studenata i profesora geografije. Članarina nije mijenjana u odnosu na protekle godine (za studente, umirovljenike, vojnike 35 kuna i za ostale 50 kuna). Članovima udruge bez naknade su pripadali časopisi *Geoadria*, *Hrvatski geografski glasnik* i *Geografski horizont*. HGD Zadar posebno je surađivao sa središnjicom HGD-a Zagreb razmjenom i distribucijom tiskovina, s GD-om Split i drugim udrugama, ustanovama i pojedincima. Predstavnici udruge su, kao i svake godine, sudjelovali u radu Redovite godišnje skupštine HGD-a na razini zemlje u Zagrebu, 12. siječnja 2007., predstavili rad udruge i podnijeli izvješće o radu.

GODIŠNJA SKUPŠTINA

Redovita godišnja skupština Društva održana je 8. ožujka 2007. pod predsjedanjem prof. dr. sc. Damira Magaša. U radno predsjedništvo bili su izabrani prof. dr. sc. Andrija Bognar, Božica Barać, prof., Robert Lončarić, prof., i Antonio Kurilić, student. Na Skupštini su usvojeni izvješće o radu u protekloj, 2006. godini, kao i financijsko izvješće te su usvojene i smjernice za rad u sljedećoj godini. U sklopu sjednice dodijeljene su i godišnje nagrade *Federik Grisogono*, i to u tri kategorije: za znanost, za promicanje geografske struke i znanosti u Zadarskoj i susjednim županijama te za izvanredne rezultate na studiju geografije na Sveučilištu u Zadru.

Na prijedlog dr. sc. Josipa Faričića članovi Skupštine HGD-a Zadar jednoglasno su prihvatili nov četverogodišnji mandat postojećeg čelnitva Društva: prof. dr. sc. Damir Magaš, predsjednik; Jadranka Brkić-Vejmelka, prof., dopredsjednica, i Robert Lončarić, prof., tajnik. Upravni i Nadzorni Odbor HGD-a također su ostali u istom sastavu i za sljedeći četverogodišnji mandat. U sastav Upravnog odbora jednoglasno su izabrani: prof. dr. sc. Damir Magaš., predsjednik, Jadranka Brkić-Vejmelka, prof., Božica Barać, prof., Zdenko Matešić, prof., i Domagoj Šare, prof. Nadzorni odbor Društva također je jednoglasno izabran u sastavu: Marija Barbarić, prof., predsjednica Odbora, Zoran Samardžija, prof., i Valerie Carine Miočić, prof.

Uz rad Redovite skupštine organizirana je i sjednica Stručnog vijeća nastavnika geografije Zadarske županije na kojoj je izneseno izvješće sa školskih natjecanja i priprema za županijsko natjecanje iz geografije. Stručno vijeće vodila je predsjednica Vijeća, Marija Barbarić, prof. Ujedno, priređeno je i predavanje nagrađenog akademika prof. dr. sc. Andrije Bognara s Geografskog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu o geomorfološkim i kvartargeološkim obilježjima otoka Suska.

Predsjednik Društva iznio je plan djelovanja za 2007. godinu zajedno s financijskim planom. Članovi Društva obaviješteni su o nastavku financiranja znanstvenog časopisa *Geoadria* u suradnji s Odjelom za geografiju Sveučilišta u Zadru, i to u redizajniranom dvojezičnom obliku. Prema planu djelovanja predviđena je daljnja organizacija stručno-popularnih predavanja i terenskih izlazaka, kao i nastavak suradnje članova Društva u izradi web stranice www.geografija.hr. Nadalje, predviđeno je financiranje

izrade web stranice Društva i web stranice časopisa *Geoadria* radi njihove kvalitetnije prezentacije znanstvenoj zajednici. Plan djelovanja i financijski plan za 2007. godinu jednoglasno su prihvaćeni.

NAGRADE, PRIZNANJA I POTICAJI

Za ukupni doprinos hrvatskoj geografiji kao i za dugogodišnji znanstveni i pedagoški rad, na Redovitoj godišnjoj skupštini, predsjednik HGD-a Zadar nagradu je dodijelio akademiku prof. dr. sc. Andriji Bognaru s Geografskog odsjeka PMF-a u Zagrebu. Nagradu za razvoj geografije u Zadru, Zadarskoj županiji i susjednim županijama dobila je Sonja Jovanović, prof., dugogodišnja nastavnica geografije na Pomorskoj školi u Zadru. Kao najbolji studenti Odjela za geografiju nagrađeni su: Sanela Đuran, studentica 2. godine (prosjeck 4,8), Mirko Andrić, student 3. godine (prosjeck ocjena 4,8), Ante Blaće, student 4. godine (prosjeck ocjena 5,0) i Silvija Toplek, apsolvantica (prosjeck ocjena 4,8).

Hrvatsko geografsko društvo Zadar aktivno je podržavalo i poticalo rad najboljih srednjoškolskih i osnovnoškolskih učenika iz geografije. Prigodnim poklonima (*Geografski rječnik*, brojevi časopisa *Geoadria*) darovani su najbolji učenici srednjih škola Zadarske županije s natjecanja iz geografije 15. ožujka 2007., a također i najbolji učenici osnovnih škola u natjecanju iz projekta GLOBE (*Geografski rječnik*) početkom 2007. godine u Zadru.

IZDAVAČKA DJELATNOST

Početkom 2007. godine Hrvatsko geografsko društvo Zadar u suradnji s Odjelom za geografiju Sveučilišta u Zadru izdalo je dva broja 11. volumena časopisa *Geoadria* za godinu 2006. na ukupno 370 stranica (168 stranica u prvom i 167 stranica u drugom broju). Ukupno je u oba broja objavljeno 8 članaka, od čega 7 izvornih znanstvenih radova i 1 stručni članak. Uz to, objavljeno je i pet izvješća sa znanstvenih skupova u zemlji i inozemstvu te tri prikaza knjiga. Posebno se izdvaja bibliografija članaka objavljenih u časopisu od 1. do 10. broja, kao i kazalo geografskih imena koja se javljaju u tim člancima. *Geoadria* od svog 11. broja izlazi u novome A4 formatu, i to dvostupačno i dvojezično, što će pridonijeti prepoznatljivosti časopisa i u na međunarodnoj razini.

PREDAVANJA

U akademskoj godini 2006.-2007. HGD Zadar nastavio je s priređivanjem znanstveno-popularnih predavanja s geografskim i geografiji srodnim temama, a organizirana su i predstavljanja novih knjižnih izdanja. Predavanja su bila dobro posjećena, i od studenata geografije i od nastavnog osoblja, i od članova drugih udruga, i zainteresirane javnosti, a bila su i odgovarajuće medijski popraćena na lokalnoj televiziji, radiju i novinama. Dana 26. listopada predstavljena je knjiga *Istočni Jadran u djelu Beautemps-Beaupréa* prof. dr. sc. Mithada Kozličića, a 15. prosinca knjigu *Iseljena Hrvatska* predstavili su njezini autori I. Čizmić, V. Sopta i V. Šakić. Uz to, 4. prosinca Korado Korlević, prof., iz zvjezdarnice u Višnjanu, održao je predavanje pod nazivom *Zašto Pluton (više) nije planet*. U 2007. godini prvo predavanje održale su Ana Rimanić, prof., i prof. dr. sc. Željka Šiljković pod nazivom *Kineska provincija Xinjiang*. Dana 8. ožujka prof. dr. sc. Andrija Bognar, umirovljeni profesor zagrebačkog PMF-a i akademik Mađarske akademije znanosti, održao je predavanje *Otok Susak – geomorfološke i kvartargeološke značajke*. Slijedilo je predavanje o usponu zadarskih planinara na Mt. McKinley, najviši vrh Sj. Amerike, koje je 28. ožujka održala Jana Mijailović iz PD "Paklenica" Zadar. Posljednje predavanje u akademskoj godini 2006.-2007. održao je 30. svibnja dr. sc. Nikola Vuletić iz Jadranskog centra za onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru pod naslovom *Romanski elementi u jadranskoj toponimiji*.

OSTALO

Članovi HGD-a Zadar nastavili su i u akademskoj godini 2006.-2007. sudjelovati u izradi web stranice www.geografija.hr koja bilježi više od 300 000 posjeta godišnje, što dovoljno govori o njezinoj važnosti za razvoj i popularizaciju geografije u Hrvatskoj. Osim toga na stranicama geografije.hr redovito se objavljuju vijesti vezane uz djelatnosti HGD-a Zadar, kao i datumi znanstveno-popularnih predavanja.